

สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับ การศึกษาภาคบังคับ

The State of Instructional Management in the Social Studies, Religion and Culture Learning Area Aligning with the Basic Education Core Curriculum, B.E. 2551 at the Compulsory Education Level

ครุณี จำปาทอง

Darunee Jumpathong

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครู โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา (2) ศึกษาความคิดเห็นของครู และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และ (4) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3) และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 150 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครู และแบบสอบถามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำนวน 18 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับครูผู้สอน และสำหรับศึกษานิเทศก์ การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูไม่สอดคล้องกับหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามที่คาดหวัง ทั้ง ๆ ที่ครูและศึกษานิเทศก์มีความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางฯ และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรในระดับมาก (2) ครูและศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากกับหลักการของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นโลกยุคข้อมูล

ข่าวสารมากกว่าหลักสูตรแบบยึดเนื้อหา (3) ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา
สาระสำคัญได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านบทบาทของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียน
และ (4) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป มีประเด็น
สำคัญคือ (4.1) การพัฒนาครูและสนับสนุนการทำงานของครูอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ (4.2) การพิจารณา
บทบาทหลักสูตรเพื่อการพัฒนาในระยะต่อไป ได้แก่ การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป และการปรับ
ลดเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนทั้งภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 การศึกษาภาคบังคับ

Abstract

The purposes of this research were: (1) to investigate the current state of social studies instructional management of teachers focusing on the alignment of the curriculum and the instructional management; (2) to study opinions of teachers and educational supervisors on social studies instructional management based on the National Basic Education Curriculum, B.E. 2551; (3) to study problems, obstacles and limitations in social studies instructional management; and (4) to propose guidelines in developing social studies instruction, and revising the curriculum in the future.

This study was a mixed-method research employing both the quantitative and qualitative research methodologies. In the quantitative research, the sample consisted of 150 teachers teaching in the Social Studies, Religion and Culture Learning Area at the compulsory education level (Prathom Suksa I to Mathayom Suksa III) in basic education schools, and educational supervisors in charge of the Learning Area under the Office of the Basic Education Commission, obtained by systematic random sampling. The employed research instruments comprised a questionnaire on teacher's opinions and a questionnaire on educational supervisor's opinions. Statistics for data analysis were the percentage, mean, and standard deviation. In the qualitative research, the key informants were 18 social studies teachers and educational supervisors purposively selected for in-depth interviews. The research instruments were a semi-structured interview form for teachers and a semi-structured interview form for educational supervisors. Data were analyzed using content analysis.

The research findings were as follows: (1) the current practice of teachers regarding social studies instructional management was not in accordance with the underlying concepts and expectation of social studies instruction as prescribed in the National Basic Education Curriculum, B.E. 2551, even though social studies teachers and educational supervisors had high level of comprehension in the National Basic Education Curriculum and the designing of learning units

based on the Curriculum; (2) the teachers and educational supervisors agreed at the high level with the principles of standard-based curriculum which had been responsive

Keywords: Instructional management, Social studies, religion and culture, Basic Education Curriculum, B.E. 2551, Compulsory education

1. บทนำ

คุณภาพของประชากรเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงอยู่อย่างทัดเทียม และสามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ อย่างไรก็ตาม การปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาวยังมีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังสูญเสียความสามารถในการแข่งขันให้แก่ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ เช่น จีน และเวียดนาม เนื่องจากปัญหาทั้งด้านคุณภาพ และผลิตภาพ (Productivity) ของทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) นอกจากนี้ สังคมไทยยังประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาความเสื่อมถอยทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยม รวมทั้งปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธนาคารโลกได้ให้ข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการยกระดับทักษะของคนไทย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในท้องถิ่นชนบท และเพิ่มคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตเมือง (The World Bank, 2008) โดยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ รวมทั้งมีปัญหามหาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของประเทศไทยฉบับปัจจุบันมีความมุ่งหวังให้นักเรียนมีศักยภาพสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หลักสูตรนี้มีหลักคิดที่แตกต่างจากหลักสูตรฉบับก่อนๆ และต้องการพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูที่แตกต่างไปจากเดิม โดยหลักสูตรปัจจุบันเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน (Standard-based curriculum) กล่าวคือ เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย ทั้งนี้ โครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด สำหรับวิธีปฏิบัตินั้น โรงเรียนและครูสามารถปรับหรือประยุกต์ใช้ตามลักษณะบริบทของโรงเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552)

การกำหนดลักษณะการเรียนรู้ตามหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน เป็นการปรับเปลี่ยนหลักคิดของการจัดกระบวนการเรียนการสอนจากหลักคิดเดิมที่หลักสูตรมักจะเน้นหรือกำหนดเนื้อหา (Content-based curriculum) ว่า “ครูสอนอะไร” แต่หลักสูตรปัจจุบันได้เปลี่ยนหลักคิดไปเป็นการกำหนดมาตรฐานหรือตัวชี้วัดว่า “เด็กเรียนรู้อะไร และทำอะไรได้” (Mazarno, 1996) ซึ่งจะเน้นการให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นสำคัญ โดยคาดหวังว่าครูจะกำหนดกิจกรรม หรือการปฏิบัติ (performance) ที่คิดว่า “จำเป็น” และมี “คุณค่า” สำหรับเด็กที่จะต้องแสดงความรู้ และความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆ ออกมาได้อย่างเป็น

รูปธรรม ยกตัวอย่างมาตรฐานหรือตัวชี้วัดในวิชาสังคมศึกษาของระดับชั้นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้บริโภคที่ฉลาด เช่น

- ป. 3 จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต
- ป. 4 ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ
- ป. 6 อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน
- ม. 1 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมกรบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ

ในระบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนต้องมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามเป้าหมายเหล่านี้ ดังนั้น จึงถือเป็นความรับผิดชอบ (accountability) ที่หน่วยงานทุกฝ่ายต้องยึดมั่นต่อเป้าหมายดังกล่าว นั่นคือการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลต้องสนองตอบต่อมาตรฐานการเรียนรู้ นั่นหมายถึงการที่ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนรู้และปฏิบัติได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ไม่ใช่การสอนอะไรก็ได้ที่มีอยู่ในหนังสือเรียน หรือในเอกสารของสำนักพิมพ์ ทั้งนี้ การเรียนการสอนสังคมศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ (National Council for the Social Studies, 2008) ได้แก่ เป็นการเรียนการสอนที่มีความหมาย (meaningful) เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการ (integrative) เป็นการเรียนการสอนที่มีเหตุผลเชิงคุณค่า (value-based reasoning) เป็นการเรียนการสอนที่มีความท้าทาย (challenging) และเป็นการเรียนการสอนที่มีความตื่นตัว กระฉับกระเฉง (active)

จากเหตุผลที่หลักคิดของหลักสูตรเปลี่ยนแปลงไปจากหลักสูตรเดิม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำเรื่อยมา ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดจนปัญหาสังคมที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ขณะที่นักวิชาการด้านการเรียนการสอนสังคมศึกษามักคาดหวังให้การเรียนการสอนสังคมศึกษาตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพทางเมือง เศรษฐกิจและสังคม และจากการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่า มีการวิจัยในประเทศไทยจำนวนน้อยมากที่ศึกษาถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจและวิธีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอรูปแบบวิธีการสอนตามประเด็น (topic) ที่กำหนดขึ้นของชั้นเรียนระดับใดระดับหนึ่ง ประกอบกับปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ(2557) มีนโยบายการเร่งรัดและสานต่อเรื่องการปรับเปลี่ยนการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยจะมีการพัฒนาหลักสูตรใหม่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตที่เหมาะสมทุกระดับชั้นการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น สอดคล้องกับการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด สอดคล้องรองรับกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงใด หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีจุดแข็งหรือจุดอ่อนเรื่องใด และมีการคำนึงถึงความหมายหรือมีคุณค่าในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมมากน้อยเพียงใด มี

ปัญหาอุปสรรคอย่างไร พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานกับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2.4 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยครูสังคมศึกษาและศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษาจำนวน 28,566 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 183 คน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดังนี้

1. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูและศึกษานิเทศก์ (สน.) จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวนรวม 18 คน แบ่งเป็นครู จำนวน 12 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครูสังคมศึกษา และศึกษานิเทศก์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ ประกอบด้วยครู จำนวน 395 คน ซึ่งได้จากการสุ่มคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเนะ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยสุ่มตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเลือกสุ่มตามลำดับของโรงเรียนทุกๆ ตำแหน่งที่ 78 จากบัญชีรายชื่อโรงเรียน ปีการศึกษา 2556 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) และศึกษานิเทศก์ จำนวน 125 คน ซึ่งได้จากการสุ่มคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (เนื่องจากประชากรมีขนาดเล็ก) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เช่นกัน โดยเลือกสุ่มตามลำดับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุก ๆ ตำแหน่งที่ 2 จากบัญชีรายชื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา 2556 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) โดยได้รับแบบสอบถามคืนจากครู และศึกษานิเทศก์ จำนวน 150 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามสำหรับครูและศึกษานิเทศก์ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.94 และ 0.92 ตามลำดับ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ

รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเดินทางไปสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่จังหวัด อุตรธานี เชียงใหม่ นนทบุรี และสุราษฎร์ธานี และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ กิจกรรมการจัดระเบียบข้อมูล การจัดกลุ่มข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และการสรุปหลักการ (Generalization) จากข้อมูล ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการพรรณนา (Descriptive Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของหลักสูตรที่เป็นแบบอิงมาตรฐาน และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรตามที่คาดหวัง แม้ว่าครูและศึกษานิเทศก์มีความเข้าใจหลักสูตร และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางฯ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานเหมาะกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเห็นความสำคัญของตัวชี้วัดว่าเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัด และเชื่อว่าความชัดเจนของตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นขั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ ทำให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูจะมีความเข้าใจหลักสูตรในระดับมาก แต่ครูและศึกษานิเทศก์เห็นสอดคล้องกันว่าครูมักจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหนังสือของสำนักพิมพ์เป็นหลัก (ครู $\bar{x}=3.64$ S.D. = 0.71; สน. $\bar{x}=3.86$ S.D. = 0.78) โดยเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยาย (ครู $\bar{x}=3.73$ S.D. = 0.71; สน. $\bar{x}=3.86$ S.D. = 0.78) และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย (ครู $\bar{x}=3.51$ S.D. = 0.85; สน. $\bar{x}=3.58$ S.D. = 0.78) และมักวัดและประเมินผลด้านองค์ความรู้มากกว่าทักษะการคิด ซึ่งการปฏิบัติงานลักษณะดังกล่าวถือว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน

4.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของครู ศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผลการวิจัยพบว่า ครูและศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับมากกับแนวคิดหรือหลักการของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสารมากกว่าหลักสูตรแบบยึดเนื้อหาที่กำหนดมาจากกระทรวงศึกษาธิการเหมือนในอดีต โดยศึกษานิเทศก์มีความมั่นใจกับการใช้หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานและครูรู้สึกมีความสุขในการสอน ทั้งนี้ ครูและศึกษานิเทศก์มีความพึงพอใจระดับมากในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดตัวชี้วัดขั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับในภาพรวม (ครู $\bar{x}=3.66$ S.D. = 0.70; สน. $\bar{x}=3.75$ S.D. = 0.72) อย่างไรก็ตาม ครูและศึกษานิเทศก์ก็ได้ตระหนักถึงจุดอ่อนของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมบางประการ เช่น จำนวนเนื้อหาและความกว้างของกลุ่มสาระ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่า ตัวชี้วัดของหลักสูตรมีจำนวนมาก เนื้อหาแน่น (ครู $\bar{x}=4.06$ S.D. = 0.60; สน. $\bar{x}=4.38$ S.D. = 0.67) โดยเฉพาะสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง

4.3 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ผลการวิจัย พบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา สาระสำคัญดังนี้

1) หลักสูตรยังมีจุดอ่อน โดยครูและศึกษานิเทศก์เห็นว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีตัวชี้วัดจำนวนมาก และเนื้อหากว้าง ทั้งยังซ้ำซ้อน โดยครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบเดิมคือ เน้นการบรรยายเนื้อหามากกว่ากระบวนการ (ครู $\bar{x}=3.91$ S.D. = 0.68; สน. $\bar{x}=3.84$ S.D. = 0.77) ซึ่งอาจไม่บรรลุ ตัวชี้วัดที่กำหนดว่าผู้เรียนต้องรู้อะไรและทำอะไรได้ เช่น ต้องอาราธนาศีล อาราธนาธรรมได้ จึงควรให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติจริง เป็นต้น และตัวชี้วัดจำนวนหนึ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมซึ่งยากในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล เช่น ตัวชี้วัดที่ระบุ “ตระหนักในคุณค่า” “เห็นคุณค่า” “ชื่นชม” เป็นต้น

2) ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ โดยครูและศึกษานิเทศก์เห็นว่า ครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการ จัดการเรียนการสอนจำนวนมากเกินไป จนทำให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ (ครู $\bar{x}=3.82$ S.D. = 0.89; สน. $\bar{x}=4.06$ S.D. = 0.89) และจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้ไม่ครบตัวชี้วัด (ครู $\bar{x}=3.73$ S.D. = 0.83; สน. $\bar{x}=3.78$ S.D. = 0.79) รวมทั้งไม่มีเวลาเพียงพอในการเตรียมการเรียนการสอน จึงเน้นการใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ประกอบกับครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกการสอนสังคมศึกษาและการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนมีน้อยหรือไม่เพียงพอ ตลอดจนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิชาชีพครูเพื่อช่วยเหลือกันทาง วิชาการยังไม่เข้มแข็ง จึงทำให้ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์มากกว่าออกแบบ การสอนด้วยตนเอง (ครู $\bar{x}=3.75$ S.D. = 0.71; สน. $\bar{x}=3.96$ S.D. = 0.75) โดยไม่มีการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ของสำนักพิมพ์ที่ใช้สอนอย่างจริงจัง แม้ครูจะเชื่อมั่นว่าตนเองมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบอิง มาตรฐานในระดับมากก็ตาม

3) การนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ยังทำได้น้อย โดยครูและศึกษานิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่า บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการดูแลช่วยเหลือครูด้านการเรียนการสอนยังทำได้น้อย และดูแลช่วยเหลือโรงเรียนได้ ไม่ทั่วถึง เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีภาระงานอื่นๆ จำนวนมาก ซึ่งไม่ใช่งานด้านการนิเทศการศึกษา จึงไม่สามารถ ติดตามความก้าวหน้าของโรงเรียนได้อย่างใกล้ชิด สำหรับกิจกรรมการฝึกอบรมครูและการพัฒนาต่าง ๆ ก็ทำได้ ตามเงื่อนไขของงบประมาณเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถวางแผนงานการพัฒนาทางวิชาการต่อยอดกันอย่างชัดเจนในแต่ละปีได้ โดยครูและศึกษานิเทศก์เห็นด้วยในระดับปานกลางเกี่ยวกับการให้ความดูแลช่วยเหลือด้านการเรียน การสอนของศึกษานิเทศก์ (ครู $\bar{x}=3.32$ S.D. = 0.93; สน. $\bar{x}=3.36$ S.D. = 0.90)

4) การบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนยังขาดประสิทธิภาพ โดยครูและศึกษานิเทศก์เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนงานทางวิชาการไม่เพียงพอ ซึ่งอาจเป็นเพราะยังไม่เข้าใจแนวคิด เจตนารมณ์ และวิธีการของหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแนะนำหรือทำการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และโรงเรียนโดยทั่วไปยังขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา (ครู $\bar{x}=3.83$ S.D. = 0.79; สน. $\bar{x}=3.76$ S.D. = 0.89) ส่งผลให้ระบบงานวิชาการของโรงเรียนอ่อนแอ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

ผู้เรียนโดยทั่วไปจึงตกต่ำ

4.4 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย พบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป ในประเด็นต่อไปนี้

1) การพัฒนาครูและสนับสนุนการทำงานของครู เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกด้านการสอนสังคมศึกษา ดังนั้น ครูและศึกษานิเทศก์จึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรเน้นการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดและประเมินผล (ครู $\bar{x} = 4.02$ S.D. = 0.91; สน. $\bar{x} = 3.70$ S.D. = 0.86) การสอนทักษะการคิด รวมทั้งมีการนิเทศติดตามช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนของครูโดยศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร โรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายกันระหว่างครูผู้สอนกลุ่มสาระเดียวกันทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง (ครู $\bar{x} = 3.94$ S.D. = 0.70; สน. $\bar{x} = 4.14$ S.D. = 0.73) นอกจากนี้ ควรเน้นกิจกรรมนักเรียนในระดับโรงเรียน โดยลดกิจกรรมผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติลง (ครู $\bar{x} = 4.04$ S.D. = 0.86; สน. $\bar{x} = 4.02$ S.D. = 0.89) ทั้งนี้ เพื่อให้ครูมีความพร้อมในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการเตรียมความพร้อมของครูมีความสำคัญสูงสุดที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2) การพิจารณาทบทวนหลักสูตรเพื่อการพัฒนาในระยะต่อไป มีสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1) การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป เพราะครูเริ่มเข้าใจหลักการและวิธีการ (ครู $\bar{x} = 3.88$ S.D. = 0.74; สน. $\bar{x} = 3.92$ S.D. = 0.78) โดยการคงเค้าเดิมของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานมากกว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหลักสูตร ทั้งนี้ ควรกำหนดช่วงเวลาที่จะทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรแต่ละครั้ง

2.2) การปรับลดเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน โดยพิจารณาทั้งระหว่างกลุ่มสาระ 8 กลุ่มสาระร่วมกัน และภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ครู $\bar{x} = 3.86$ S.D. = 0.76; สน. $\bar{x} = 3.94$ S.D. = 0.79) ซึ่งมีตัวชี้วัดจำนวนมาก ตลอดจนมีตัวชี้วัดจำนวนหนึ่งที่ยังมีเนื้อหากว้างและมีลักษณะเป็นนามธรรม

5. อภิปรายผล

5.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของหลักสูตรที่เป็นแบบอิงมาตรฐาน และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ทั้งๆ ที่ครูและศึกษานิเทศก์มีความเข้าใจหลักสูตรและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานในระดับมาก โดยครูและศึกษานิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่าครูยังเน้นจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย โดยสอนตามหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์เป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย และวัดและประเมินผลด้านความรู้ความจำมากกว่าทักษะกระบวนการคิด ทั้งนี้ สอดคล้องกับสิริ

วรรณ ศรีพหล (2560) ที่ระบุว่าจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษานั้น มักจะใช้วิธีการบรรยายความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงของสาระการเรียนรู้ ทั้ง 5 สาระมากกว่าการให้นักเรียนได้สรุปองค์ความรู้เชิงมโนคติและหลักการของแต่ละสาระการเรียนรู้ด้วยตนเอง และในการบรรยายเนื้อหาของครูผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้แบบเรียนหรือหนังสือเรียนเป็นสื่อการสอน ซึ่งแบบเรียนก็ มักจะเสนอความรู้ที่เป็นเนื้อหาเช่นกัน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบรรยายเนื้อหาสาระดังกล่าวจึงไม่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และยุพิน พันธุ์ดิษฐ์ (2554) ที่ได้ศึกษาผลการศึกษาศาภาพและปัญหาการจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยพบว่าการวัดและประเมินผลยังเน้นการใช้ แบบทดสอบมากกว่าการประเมินจากสภาพจริง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยข้างต้นมีความแตกต่างจากผลการวิจัย ของนักวิชาการอื่น ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้รายงานการสำรวจสภาพและ ปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์ที่ พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้มากที่สุดคือ การเรียนรู้แบบบูรณาการ ร้อยละ 78.45 ลงมือปฏิบัติจริง ร้อยละ 72.67 และพัฒนาทักษะกระบวนการคิด ร้อยละ 65.54 และแตกต่างกับข้อค้นพบของพิมพ์พร ก้อนคำ (2556) ที่พบว่า ประเด็นที่ครูมีปัญหามากที่สุดคือ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นความรู้ ทักษะกระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และแตกต่างจากข้อค้นพบของรุ่งนภา นุตรา วงศ์ และคณะ (2553) ที่ได้สรุปผลการวิจัยนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยได้รายงานปัญหาอุปสรรคสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจของ บุคลากร ซึ่งพบว่าบุคลากรทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตรใหม่อย่างเพียงพอ

5.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของครู ศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการวิจัยพบว่า ครูและศึกษานิเทศก์เห็นด้วยใน ระดับมากกับแนวคิดหรือหลักการของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นโลกยุคข้อมูล ข่าวสาร โดยครูและศึกษานิเทศก์มีความพึงพอใจระดับมากในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับโดยภาพรวม แต่ก็เห็นว่ากลุ่มสาระดังกล่าวมีจำนวน เนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลางในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาระศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาปัญหาการนำ หลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปใช้ที่ ภาวสุทธิ์ ภัทรางกูร (ม.ป.ป.) ได้สรุป การรายงานของ TIMSS ที่ พบว่า หลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีเนื้อหามากเกินไป ทำให้ใช้เวลาเรียนในชั้นเรียนมาก นักเรียนไม่มี เวลาเรียนด้วยการปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้รายงานสภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งพบว่าตัวชี้วัดตามมาตรฐานการ เรียนรู้ของหลักสูตรมีจำนวนเหมาะสมและไม่เหมาะสมในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน

5.3 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบ ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา สาระสำคัญดังนี้

5.3.1 หลักสูตรยังมีจุดอ่อน โดยพบว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจำนวนเนื้อหาและความกว้างระดับมาก รวมทั้งมีความซ้ำซ้อน และตัวชี้วัดจำนวนหนึ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ซึ่งยากในการจัดการเรียนรู้และประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์ (2554) ที่พบว่า สาระที่กำหนดตาม หลักสูตรมีมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.3.2 ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ โดยพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนจำนวนมากเกินไป ประกอบกับครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกการสอน สังคมศึกษา และการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการมีน้อยหรือไม่เพียงพอ จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบเดิมคือเน้นการบรรยายเนื้อหา สอดคล้องกับจักรกร วรรมโก (2556) ที่พบปัญหาอุปสรรคด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา คือ ครูเน้นการเรียนการสอนภาคทฤษฎีในห้องเรียนมากเกินไป และสอดคล้องกับรุ่งนภา นุตราวงศ์ และคณะ (2553) ที่ได้สรุปผลการวิจัยนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยได้ รายงานว่า ยังพบปัญหาครูมีภาระงานอื่นๆ มากนอกเหนือจากการสอน ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับยุพิน พันธุ์ดิษฐ์ (2554) ที่พบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีบรรยาย เพราะเนื้อหาสาระมีมาก เวลาในการทำกิจกรรมมีจำกัด ยากต่อการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ครูมีภาระงานมากจึงไม่สามารถจัดกิจกรรมตามที่วางแผนไว้จึงทำให้การสอน ขาดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับปริพัตร สุราช (2554) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาในการ บริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น โดยพบว่า ครูยังยึดการสอนตามหลักสูตรเดิมอยู่ ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนขาดการวางแผนประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามสภาพจริง

5.3.3 การนิเทศทางการศึกษายังทำได้น้อย โดยพบว่า บทบาทของศึกษานิเทศก์ในการดูแลช่วยเหลือครู ด้านการเรียนการสอนยังทำได้น้อย และดูแลช่วยเหลือโรงเรียนได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีภาระงานอื่นๆ จำนวนมาก ซึ่ง ผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้รายงาน สภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบ ออนไลน์ที่พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนมาก ร้อยละ 89.47 ได้ดำเนินการนิเทศการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา และติดตามการใช้หลักสูตรของทุกโรงเรียน 1 ครั้งต่อภาคเรียน มีการวิจัย ติดตามผลการใช้หลักสูตร ของโรงเรียน พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

5.3.4 การบริหารจัดการด้านวิชาการของโรงเรียนยังขาดประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า โรงเรียน ส่วนใหญ่ยังขาดการสนับสนุนงานทางวิชาการอย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้รายงานสภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น

พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์ที่พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนไม่มีการนิเทศ ติดตาม
ครูผู้สอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ขาดความเป็นผู้นำเชิงวิชาการ ขาดความรู้ความเข้าใจกระบวนการนำหลักสูตร
สถานศึกษาไปใช้ในระดับโรงเรียนและระดับชั้นเรียน

**5.4 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป** ผลการวิจัยพบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
สังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป
ในประเด็นต่อไปนี้

5.4.1 การพัฒนาครูและการสนับสนุนการทำงานของครู เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกด้านการ
สอนสังคมศึกษา ดังนั้นครูและศึกษานิเทศก์จึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียน
การสอนโดยหน่วยงานต้นสังกัดควรเน้นการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการวางแผนและการ
จัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดและประเมินผล โดยมีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนของครู
อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายกันระหว่างครูผู้สอนกลุ่มสาระเดียวกันทั้ง
ภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง รวมทั้งการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การ
ออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งยังทำได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเน้นการพัฒนาครูเชิง
ปฏิบัติการมากกว่าการพัฒนาครูเชิงบรรยาย ตลอดจนการพัฒนาครูในด้านการสอนทักษะการคิด เพื่อจะได้นำ
หลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Miliziano (2009) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
สังคมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ โดยระบุว่าเมื่อความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูได้รับการปรับปรุงพัฒนา
จะส่งผลให้ครูสามารถประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบได้ และสอดคล้องกับ Choi
(2005) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสังคมศึกษาและการประเมินผลงานนักเรียน
ของครูประถมศึกษาในประเทศเกาหลีใต้ โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครูมี 3
ประการ คือ 1) การแสวงหาองค์ความรู้ของครูอย่างกระตือรือร้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลการ
ปฏิบัติงานของนักเรียน (performance-based learning) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการปฏิบัติงานของครู 2)
ศักยภาพและพลังใจของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมาที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู 3) บริบทโรงเรียนมี
อิทธิพลทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานของครูโดยผ่านปัจจัยด้านโอกาสในการเรียนรู้หรือพัฒนาตนเอง และพลังใจของ
ครู

5.4.2 การพิจารณาบททวนหลักสูตรเพื่อการพัฒนาในระยะต่อไปที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ

1) การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป เพราะครูเริ่มเข้าใจหลักคิดของหลักสูตรและวิธีการ
จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้อง โดยการคงเค้าเดิมของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานมากกว่าการเปลี่ยนรูปแบบ
หลักสูตร โดยควรกำหนดช่วงเวลาชัดเจนในการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรแต่ละครั้ง ทั้งนี้เพราะการปรับปรุง
หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาระดับชาติถือเป็นเรื่องใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับครู และมีผลกระทบต่อนักเรียน และ
ผู้ปกครองรวมหลายล้านคน ดังนั้น การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงใดๆ เกี่ยวกับหลักสูตรจึงควรคำนึงถึง
องค์ประกอบด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการกำหนดปรัชญา

กรอบคิด กรอบเวลาและกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบชัดเจนบนพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการ

2) การปรับลดเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน โดยพิจารณาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกัน และภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งมีตัวชี้วัดจำนวนมาก ตลอดจนมีตัวชี้วัดจำนวนหนึ่งที่มีความกว้างของเนื้อหาและมีลักษณะเป็นนามธรรมวัดยาก ซึ่งสอดคล้องกับสิริวรรณ ศรีพล (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา โดยได้รายงานผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่า การแบ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็น 5 สาระ (strand) ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ นั้นถือว่าเป็นการแบ่งกลุ่มตามวัตถุประสงค์และธรรมชาติของวิชาที่ชัดเจน แต่ก็เห็นสมควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรบางส่วน ดังนี้ 1) ควรตัดเนื้อหาบางส่วนออกไปบ้าง เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมในสาระที่ 1 ซึ่งมีมากเกินไป รวมทั้ง สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหากว้างมากทั้งภูมิศาสตร์ กายภาพ และภูมิศาสตร์สังคม 2) ควรเพิ่มเนื้อหาหรือ “สาระร่วมสมัย” (Contemporary Issues) เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่สามารถเรียนรู้ได้จากสถานการณ์จริง เป็นเรื่องทันสมัยที่ผู้เรียนควรได้รับการเรียนรู้เพื่อให้รู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น เรื่องครอบครัวศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา ผู้สูงอายุศึกษา สันติศึกษา สตรีศึกษา เป็นต้น แต่ควรเป็นลักษณะเพิ่มเติมเนื้อหาในสาระที่มีอยู่แล้วโดยบูรณาการหรือสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่ควรจัดเป็นสาระการเรียนรู้ใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรก็มีมากพออยู่แล้ว 3) สาระร่วมสมัยที่ควรเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งคือ สาระร่วมสมัยเกี่ยวกับการใช้ทักษะชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบัน ก็จะส่งผลทำให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 การพัฒนาหลักสูตรในระยะต่อไปควรพัฒนาต่อยอดจากหลักสูตรเดิม เนื่องจากครูและศึกษานิเทศก์เริ่มเข้าใจหลักคิดของหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน ตลอดจนมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อหลักสูตรในระดับมาก

6.1.2 การปรับบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ขณะนี้ครูและโรงเรียนยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานตามความคาดหวังได้อย่างสมบูรณ์นัก เช่น ยังมีการสอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์ หรือแผนการสอนสำเร็จรูปของหน่วยงานต่างๆ อย่างกว้างขวางแทนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของนักเรียน อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรปรับกลไกการทำงานของหน่วยราชการและภาคส่วนต่างๆ ให้เอื้อต่อการ

จัดการเรียนการสอนแบบอิงมาตรฐานของครู เช่น การปรับลดภาระงานอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่งานการเรียนการสอนของครู มีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพหนังสือของสำนักพิมพ์ที่ครูใช้สอนอย่างเคร่งครัด การสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายหรือสมาคมวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ รวมถึงการปรับบทบาทและภาระงานของศึกษานิเทศก์เพื่อให้สามารถดูแลช่วยเหลือครูและโรงเรียนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น

6.1.3 การพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสำหรับครูถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง และควรทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรเน้นการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดและประเมินผล รวมถึงการประสานนโยบายกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการผลิตครูที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร

6.1.4 การติดตามกำกับให้ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานด้านวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรถือเป็นบทบาทสำคัญในการกำกับหรือกำกับให้ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานด้านวิชาการและสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างจริงจัง มีการกระตุ้นช่วยเหลือให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการสอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์ รวมทั้งควรมีการพิจารณาทบทวนแนวปฏิบัติที่สนับสนุนให้ครูใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การนำหลักสูตรไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เหล่านั้น

6.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนา หรือการปรับเปลี่ยนด้านหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนของประเทศต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กร โครงสร้างองค์กร ความเป็นไปได้ในการปรับวัฒนธรรมการทำงาน และแนวปฏิบัติหรือกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้การทำงานขององค์กรทางการศึกษาทุกส่วนเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). การเสวนาการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นจาก

<http://www.thaigov.go.th/th/news-ministry>.

ฉัตรกร วรรณโก. (2556). ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาสังคมศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก

http://www.mcu.ac.th/site/thesiscontent_desc.php?ct=1&t_id=1476.

ปริฉัตร สุราษ. (2554). สภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น).

พิมพ์พร ก้อนคำ. (2556). สภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี).

ภาวสุทธิ์ ภัทรางกูร. (ม.ป.ป.). การนำหลักสูตรไปใช้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สืบค้นจาก

<https://www.l3nr.org/posts/413485>.

ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์. (2554). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น).

รุ่งนภา นุตราชศรี และคณะ. (2553). สรุปผลการวิจัยนำร่องการใช้หลักสูตร. สืบค้นจาก

academic.obec.go.th/web/doc/d/158.

สิริวรรณ ศรีพล. (2557). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 7 (2), 36-37.

_____. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้มนมคติในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10 (1), 75.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). รายงานสภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์. สืบค้นจาก http://www.curriculum51.net/viewpage.php?t_id=200.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้งเอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ภาพรวม ปีงบประมาณ 2546. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด. ภาพพิมพ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2556. สืบค้นจาก

http://www.bopp-obec.info/home/?page_id=10968.

- Choi, J. (2005). *Elementary social studies teachers' implementation of curriculum-embedded performance assessment in South Korea : A mixed method*, (Doctoral dissertation) Michigan State University, Michigan.
- Marzano, R.J. (1996). Eight questions about implementing standards-based education. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 5 (6). Retrieved from <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=5&n=6>.
- Miliziano, K.R. (2009). *Teaching Social Studies in an Age of Globalization: A Case Study of Secondary Social Studies Teachers' Participation in the UNA-USA's Global Classrooms Curriculum Program*. (Doctoral dissertation), University of South Florida.
- National Council for the Social Studies. (2008). *A Vision of Powerful Teaching and Learning in Social Studies: Building Social Understanding and Civic Efficacy*. A position statement of National Council for the Social Studies. Retrived from www.socialstudies.org.
- The World Bank, (2008) *Towards a Knowledge Economy in Thailand*. Retrieved from www.worldbank.or.th.